

Душан РОГОШИЋ, ветеринар:

Неки проблеми ветеринарске службе

ДАНАС сви бивши срезови имају ветеринарске станице (у три се још изводе радови), из којих дјелују стручњаци-ветеринари.

Ветеринарска станица је замишљена не само као установа за лијечење болести стоке, већ и као установа која ће савјетом помоћи узгајачу да одгоји добру и здраву стоку. У том смислу морају дјеловати наше станице, ако хоће да оправдају намјену. Међутим, већина наших станица данас не одговара томе због малог броја кадрова. Наш узгајач још увијек не зна шта све може добити у станици, па јој се обраћа онда када му животиња оболи. А мало је оних који су се станици обратили да им да савјет гдје и какву шталу да изгради, како да побољша квалитет своје стоке, како да прехрани младунчад да буде способна и здрава за приплод, како да се млијеком манипулише, како да заштити стоку од појединих болести и слично. Овакво стање изискује од ветеринарских стручњака хитно ангажовање на пољу народног просвјештавања у том смислу. На тај начин осјетиће се бржи напредак у нашем сточарству, а не само лијечењем болесне стоке. Зато се од ветеринара с правом очекује да упозна узгајача са својим проблемима узгоја стоке путем предавања, савјетовања, филма, лекција итд.

Томе најбоље могу послужити ветеринарске станице, јер су оне материјална база и једна од форми унапређења наше службе, а тиме и сточарства. Свакако да станице без стручњака не претстављају ништа али се можемо надати да ће ускоро и проблем ветеринарских кадрова бити повољно ријешен.

Ветеринарска служба захвата сваким даном све шира подручја ветеринарске дјелатности.

Опасних заразних болести је све мање и мање. Наша ветеринарска служба, у заједници са ветеринарима из других република, успјела је 1953 године добро организованом и енергичном акцијом да сузбије слинавку и шап која је пријетила сточарству Црне Горе. Црном пришту се стаје на крај.

Бјеснила немамо. Али огроман број паса луталица код нас претставља опасност и без бјеснила које они углавном преносе, јер уколико би се ова болест појавила могла би се врло брзо раширити, па би јој се тешко стало на пут. Већ је крајње вријеме да народни одбори почну преузимати мјере за уништавање паса луталица. Пси су преносиоци бјеснила на људе и животиње и клицоноше многих других инвазионих, а и заразних болести.

Ове године је ветеринарска служба испитивала распрострањеност туберкулозе и бруцелозе, заразних болести које су уједно и зоонозе (заједничке људима и животињама). Досадашњи резултати су показали да туберкулозе немамо, а да је бруцелоза (заразни побачај) захватила нека пољопривредна добра, те да је ријетка код приватних узгајача. Било је много полемике око тога шта да се ради са обољелим грлима: сакупљати их у једном центру па их ту искоришћавати, што би и поред свих мјера предострожности ипак претстављало сталан извор заразе, или их класти. Прихватила се ова друга солуција, јер је клање и убијање обољелих животиња најуспјешнија и најјевтинија метода сузбијања ових зараза. Многи народи у свијету су се једино на овај начин отресли заразних болести. Код сузбијања ових болести имали смо већ и досад доста успјеха.

Овдје морамо нагласити и то да у Црној Гори нема ниједног сточног гробља ни јаме гробнице. Познато је свакоме да су лецине угинулих животиња главни извори заразних болести. За наше прилике су подесније јаме гробнице, а оне не коштају много, па би требало прићи њиховој изградњи у већим мјестима.

Велике штете нашем сточарству наносе инвазионе болести. Овдје ћемо се дотаћи паразита којему говеда и свиње служе као посредници. Ријеч је о бобичавости (искричавости, цистицеркози). Ово је проблем о којему би требало покренути дискусију на широј платформи. Месо бобичавих говеди и свиња је неподесно за људску прехрану, јер преко њега човјек добије пантљичару. Велики је губитак што се такво месо уништава, јер код нас нема могућности да га учинимо ваљаним за људску прехрану. Изнијећемо неколико бројчаних података са титоградске кланице. У 1954 години нађено је 5,5%, у 1955 подини (у период мај—август) 3,7%, у октобру ове године 4,4%, а само првих шест дана новембра ове године 10% бобичавих говеди. Ове бројке запрепашћују јер на кланицама у Загребу, Н. Саду, Приједору, Мостару и др. проценат бобичавих говеди се креће у периоду 1947—1952 године испод 1% годишње. Ево и економске рачунице за октобар ове године када је на титоградској кланици заплијењено 16 бобичавих говеди, чија је тежина меса износила 2.150 кг (овдје је месо само спорно). Од ових 16 говеди пола меса је уништено, а пола саламурено, да би се оспособило за људску прехрану. Пошто у Титограду неће нико да купује саламурену говедину јер има свјеже, то и ових осам саламурених говеди можемо сматрати уништеним. Ако

је 180 дин. килограм говедине, то износи 384.000 динара или 2.150 кг меса мање грађанима Титограда.

Милионске су штете које наносе инвазионе болести нашем сточарству. Сузбијање ове, а и свих других инвазионих болести, немогуће је без просвјешћивања узгајача, па ветеринари и ветеринарске станице имају овдје да одиграју веома важну улогу

Типична мљечна грла фризишке расе

У вези са овим одмах се намеће и питање кланица код нас. Само на добро опремљеној и уређеној кланици велики дио мање бобичавог меса могао би се оспособити за људску прехрану. Ми данас немамо ни једне добро уређене кланице, већ су све староградње, те су неке од ослобођења наовамо адаптиране и поправљене, али и оне не одговарају хигијенским условима. Према томе ни ветеринарска служба не може обезбиједити грађанству месо онакво какво би оно требало да буде. Овдје не смијемо заборавити конфискате који се на овако неуређеним кланицама не могу нешкодљиво уклањати, а да не говоримо о другим проблемима.

Данас се једино у Бијелом Пољу изграђује прописна експортна кланица. Кланице у Котору и Херцеговном могу задовољити. У Бару, Улцињу, Пљевљима и другим нашим мјестима кланице са хигијенског становишта не задовољавају, а титоградска кланица је у врло лошем стању, осим тога налази се у центру града па је и са те стране непрактична. Ово је свакако лоша слика кланица код нас. Кланице су санитарни објекти, са којима се и те како подиже животни стандард наших грађана, јер штите њихово здравље, уколико су уређене и осигуравају му нужно потребну животну намирницу, месо.

Сада када се наша привреда више оријентисала на изградњу објеката који директно повећавају животни стандард наших грађана, вјерујемо да ће народни одбори наћи могућности да приђу изградњи комуналних кланица.

Један од важних проблема ветеринарске службе је стерилитет (јаловост) а у вези с тим и вјештачко осјемењавање домаћих животиња. Немамо довољно података о јаловости код нас, али и из ових којима располажемо може се закључити да имамо огроман проценат јалових крава, због сполних зараза, органских болести, слабе исхране, слабе бриге око узгоја и његе итд. Сваког дана долази све више крава на лијечење због јаловости у наше ветеринарске станице. Колико се сточног подмлатка и млијека губи код нас због јаловости, то је тешко процијенити, али је сигурно да наш сточни фонд са те стране трпи огромне губитке. Да би ово излагање било потпуније морамо се послужити подацима до којих су дошли други стручњаци. Тако напр. из података Ветеринарског завода у Крижевцима, које су објавили М. Ковачевић, др. Б. Шимунић и Р. Шиц, видимо да је у Хрватској у девет срезова извршен преглед 21.566 крава и јуница, а од тога је нађено јалових 6.500, што чини 30,1%. Према статистичким подацима у НР Хрватској има 560.000 крава, ако је од тога 30% јалових, то износи око 170.000 јаловица. Огромни су губици које од тога трпи наша привреда. 8,5 милиона кг меса износи мањак што га узрокује јаловост у једној години. У млијеку ће тај мањак износити око 85 милиона литара, ако рачунамо да свака крава просјечно губи на годину 500 лит. због јаловости.

Вјерујемо да је и код нас ситуација доста тешка, јер добар дио наших сточара узгаја стоку на примитиван начин. Овакви губици и нас присиљавају да се прихватимо радикалне мјере, да би се они смањили. Једна од тих мјера могла би бити и вјештачко осјемењавање (вјештачко оплемењавање).

Вјештачком оплемењавању приступило се у Југославији и у свим напредним земљама првенствено из ветеринарско-санитарних разлога. Касније је дјелатност на том подручју показала да вјештачко оплемењавање има огроман значај као метода репродукције сточног фонда. Вјештачко оплемењавање је нашло широку примјену у Југославији. Морамо га и ми увести, јер је наше сточарство заостало, са јако малом продукцијом те према томе и нерентабилно. Вјештачко оплемењавање има огромну предност над природним парењем а поред тога, један је од начина за искорјењивање сполних зараза које узрокују често преко 50% јаловости; тако се смањује број расплодњака и огромни трошкови око њиховог издржавања, јер се примјеном вјештачког оплемењавања један бик искоришћава 15 па и више пута боље; смањује се проценат јаловости. Вјештачким оплемењавањем може се повећати продуктивност у млијеку наше буше, која код нас преовладава ако се буду оплођавале сјеменом високопродуктивних бикова.